

LES ELECCIONS DEL 21D. ALGUNES REGULARITATS EMPÍRIQUES

Joan Josep Vallbé*

Resum

Aquest article fa una anàlisi d'algunes de les principals regularitats empíriques al voltant del comportament electoral en les eleccions al Parlament de Catalunya del 21 de desembre de 2017. Aquelles eleccions foren excepcionals tant per les causes que les propiciaren (la intervenció del Govern de la Generalitat per part del Govern espanyol, que fou seguida d'una dissolució del Parlament de Catalunya) com per alguns dels elements del seu funcionament (la participació) i els seus resultats. Per presentar una anàlisi ordenada, l'article segueix una estratègia d'anàlisi que comença amb dades agregades i va baixant d'unitat d'observació (passant pels resultats a nivell municipal) fins a acabar en l'anàlisi de dades individuals. La principal conclusió de l'article és que, malgrat aquest context, el comportament electoral dels catalans entre les eleccions de 2015 i les de 2017 no ha canviat. Tanmateix, l'augment de la participació va tenir un impacte notable sobre els resultats electorals. Finalment, l'article constata una forta activació de la clivella d'origen, que té com a conseqüència un alineament quasi perfecte respecte del tipus de candidatura a la qual voten els electors catalans.

Paraules clau: Comportament electoral; anàlisi empírica; anàlisi quantitativa de dades; identificació nacional subjectiva.

THE ELECTIONS OF 21 DECEMBER 2017 IN CATALONIA. SOME EMPIRICAL REGULARITIES

Abstract

This article analyses some of the principal regularities around voter behaviour in the elections to the Catalan Parliament of 21 December 2017. These elections were exceptional due both to the reasons for calling them (the Spanish government's intervention in that of Catalonia, which was followed by the dissolving of the Catalan Parliament) and to some of the aspects of its workings (participation) and its results. To provide a structured analysis, the article employs a strategy that begins with aggregate data and then descends by unit of observation (including municipal-level results) to conclude with the analysis of individual data. Its main conclusion is that, despite the context, voter behaviour in Catalonia did not vary between the elections of 2015 and those of 2017. Nevertheless, the increase in participation had a significant impact upon the results. Lastly, it notes strong activation of cleavage by origin, leading to almost perfect alignment with regard to the type of candidates chosen by Catalonia's voters.

Key words: Voter behaviour; empirical analysis; quantitative data analysis; subjective national identification.

---

* Joan Josep Vallbé, professor agregat de ciència política i de l'administració i membre del Grup de Recerca en Estudis Locals de la Universitat de Barcelona. Departament de Ciència Política, Dret Constitucional i Filosofia del Dret, Facultat de Dret, av. Diagonal, 648, 08028 Barcelona. vallbe@ub.edu, [@pepvallbe](https://twitter.com/pepvallbe).

Article rebut el 27.12.2018.

Citació recomanada: Vallbé, Joan Josep (2019). Les eleccions del 21D. Algunes regularitats empíriques. *Revista Catalana de Dret Públic*, (número especial), 115-136. doi:[10.2436/rcdp.i0.2019.3252](https://doi.org/10.2436/rcdp.i0.2019.3252).

Sumari

1 Introducció

2 El context de les eleccions

2.1 Polarització

2.2 Incertesa

3 Els resultats electorals

4 La participació electoral i el seu impacte sobre els resultats

4.1 Distribució de la participació

4.2 Relació entre l'augment de la participació electoral i el vot

5 Com són els votants l'any 2017

5.1 Perfils demogràfics

5.2 Perfils polítics

6 Conclusions

1 Introducció

Les eleccions del 21 de desembre de 2017 foren excepcionals per més d'un motiu¹. En primer lloc, foren les primeres i úniques eleccions autonòmiques de la història democràtica espanyola a partir de 1978 convocades pel Govern espanyol després d'intervenir les institucions d'una comunitat autònoma a través de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució. En segon lloc, foren les eleccions al Parlament de Catalunya que registraren una més alta participació. En tercer lloc, també foren les primeres eleccions al Parlament de Catalunya (després de 1978) en què ni Convergència i Unió —o una candidatura amb participació d'un partit hereu de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC)— ni el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) foren la força més votada, sinó que ho fou Ciutadans. En quart lloc, foren les primeres eleccions al Parlament de Catalunya en què tres candidatures favorables a la independència de Catalunya obtingueren representació parlamentària, fins al punt de constituir una majoria absoluta d'escons (70 sobre 135). En cinquè lloc, foren unes eleccions en què el cap de llista i alguns candidats en llistes de candidatures importants estaven o bé empresonats, o bé fora del país, i se'ls va impedir que participessin en la campanya electoral. Finalment, foren unes eleccions celebrades en dia laborable en comptes de diumenge o festiu.

L'excepcionalitat d'aquestes eleccions per tots els motius acabats d'exposar, però, no va tenir com a resultat un canvi excepcional ni en la conformació de blocs polítics al Parlament de Catalunya (al voltant de la qüestió de l'*status* polític de Catalunya) ni en la configuració de majories governamentals. El present article té per objectiu, primer, analitzar els fonaments d'aquesta paradoxa. En segon lloc, el treball pretén aportar una explicació dels resultats lligada, en primer lloc, a la distribució territorial de la mobilització electoral, i, en segon lloc, a les característiques individuals dels electors. Tots dos objectius responen a una única pregunta inicial que fa referència a la naturalesa del comportament electoral dels catalans a les eleccions del 21D.

Per aconseguir donar-hi resposta, l'article desplega una estratègia empírica basada en l'aplicació de tècniques quantitatives a l'anàlisi de dades. He fet servir múltiples fonts de dades, que tenen orígens i naturaleses diferents. Totes aquestes fonts, gràcies a les polítiques (públiques o privades) de dades obertes, estan disponibles per a qui les vulgui fer servir. En primer lloc, les dades de resultats electorals procedeixen del portal de resultats electorals del Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública de la Generalitat de Catalunya. En segon lloc, per posar a prova algunes conjectures sobre la polarització de l'electorat català, he fet servir dades privades (però obertes) procedents de l'empresa d'opinió pública GESOP (17/11/2017), que, juntament amb el diari *El Periódico de Catalunya*, acostuma a permetre l'accés públic a les microdades de les enquestes publicades. Finalment, per als darrers apartats de l'article he fet servir dades de dues enquestes del Centro de Investigaciones Sociológicas, corresponents als números 2.970 i 3.202.

Per tal d'aclarir d'antuvi una altra qüestió de mètode, de vegades en l'article tinc la necessitat de referir-me als diferents partits o candidatures en termes de la seva posició respecte del principal conflicte polític que es viu a Catalunya i que està relacionat —de formes que han variat en el temps— amb l'*status* de Catalunya com a comunitat política. En aquest sentit, en algun moment de l'article faré servir les etiquetes *independentista*, *unionista* o *sobiranista* de manera lligada a aquesta qüestió. Posant al centre del criteri de classificació la qüestió del referèndum d'autodeterminació, concebo com a independentistes aquelles forces polítiques (ERC, JxCat i CUP) que han expressat de manera clara la seva preferència per la independència de Catalunya. De manera inversa, etiqueto d'unionistes els partits que, com el PP, Ciutadans i el PSC, de manera clara han expressat una preferència favorable a la idea que Catalunya continuï formant part d'Espanya. Finalment, classifico Catalunya en Comú-Podem (CeCP) com a sobiranista per tal com aquesta força política ha expressat de manera clara la preferència per la celebració d'un referèndum d'autodeterminació sense oferir un posicionament clar respecte del seu resultat. Malgrat que, com passa amb tantes altres etiquetes, aquestes maneres de classificar partits (i, per tant, persones) es fan servir amb objectius menys nobles que el d'intentar aclarir una mica el resultat de l'anàlisi de les dades, voldria que en aquest cas no s'hi llegís cap valoració de tipus personal.

¹ Durant les eleccions del 21 de desembre de 2017 vaig participar en la iniciativa d'anàlisi i publicació de dades d'un grup d'analistes anomenat The Data Pacifists. Durant els dies anteriors a les eleccions, la jornada electoral i els dies immediatament posteriors, els Data Pacifists vam publicar (en un blog i a través de Twitter) gràfics i taules de qualitat amb l'objectiu de fer més entenedor un context electoral enormement sorollós. Fou una experiència d'una intensitat intel·lectual i emocional extraordinàries i, de fet, les dades utilitzades en el present article en són deutores. Vull agrair a Josep Monés Teixidor i Camil Sumodhee, els altres pacifistes de les dades, la seva generositat, el seu esforç, la seva creativitat, i a Chris Cornell que, sense saber-ho, forjà la nostra primera trobada un any abans.

L'article s'estructura de la manera següent. La propera secció fa una anàlisi del context en què les eleccions es van celebrar presentant evidències sobre el grau de polarització i d'incertesa que va envoltar el procés electoral. A continuació, la secció 3 presenta una anàlisi descriptiva dels resultats electorals, i a la secció 4 passo a centrar-me en la qüestió de la participació. Per tal com l'alta participació electoral fou un dels elements distintius d'aquestes eleccions, en primer lloc la secció explora com es va distribuir aquest augment de la participació en el territori de Catalunya (amb base municipal), i, en segon lloc, relaciona aquest augment de la participació amb el suport a les diferents opcions polítiques. Aquesta anàlisi dona peu que, a la secció 5, vagi una mica més avall en la unitat d'anàlisi i em centri en el comportament electoral dels individus. Fent servir dades d'enquesta, en aquesta darrera secció s'exploren els factors determinants del vot a les diverses opcions polítiques, posant èmfasi en els factors sociodemogràfics, com l'edat i la classe social, i els polítics, com la ideologia i la identitat nacional. Finalment, l'article s'acaba amb unes conclusions breus.

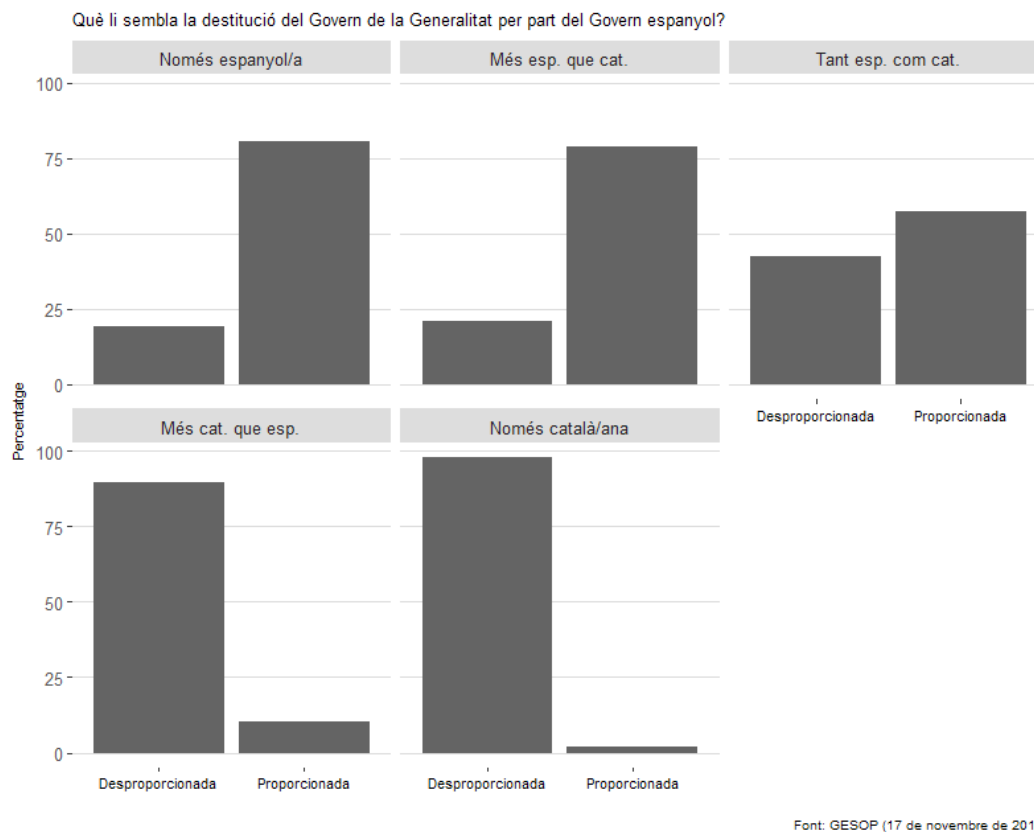
2 El context de les eleccions

Les eleccions del 21D es van produir en un context marcat per la incertesa i la polarització en l'electorat, que tingueren diverses causes. La primera fou el procediment anòmal de convocatòria de les eleccions. Aquest article no és el lloc adequat per valorar fins a quin punt la destitució del Govern i la dissolució del Parlament de Catalunya, que desembocaren en la convocatòria del 21D, constituïren o no un trencament legítim de l'equilibri institucional català i espanyol, però el fet que la convocatòria es produís de forma insòlita va fer augmentar la incertesa del procés electoral. La segona font d'incertesa procedia de la interacció entre l'aplicació de l'article 155 i la ja existent polarització de preferències polítiques en la societat catalana, que tant podien alienar una part de l'electorat com mobilitzar-lo de forma extraordinària. Finalment, una font addicional d'incertesa procedia de les candidatures mateixes, especialment dins l'àmbit independentista, per tal com, per una banda, després de l'experiència d'una candidatura conjunta el 2015 (Junts pel Sí), el 21D s'optava per dues candidatures separades, i, per l'altra, per primera vegada un cap de llista (Carles Puigdemont) no podia participar directament en els actes de campanya en trobar-se físicament en un altre país (en aquest cas, Bèlgica) per motius judicials relacionats precisament amb l'aplicació de l'article 155 i, per tant, la dissolució del Parlament de Catalunya.

2.1 Polarització

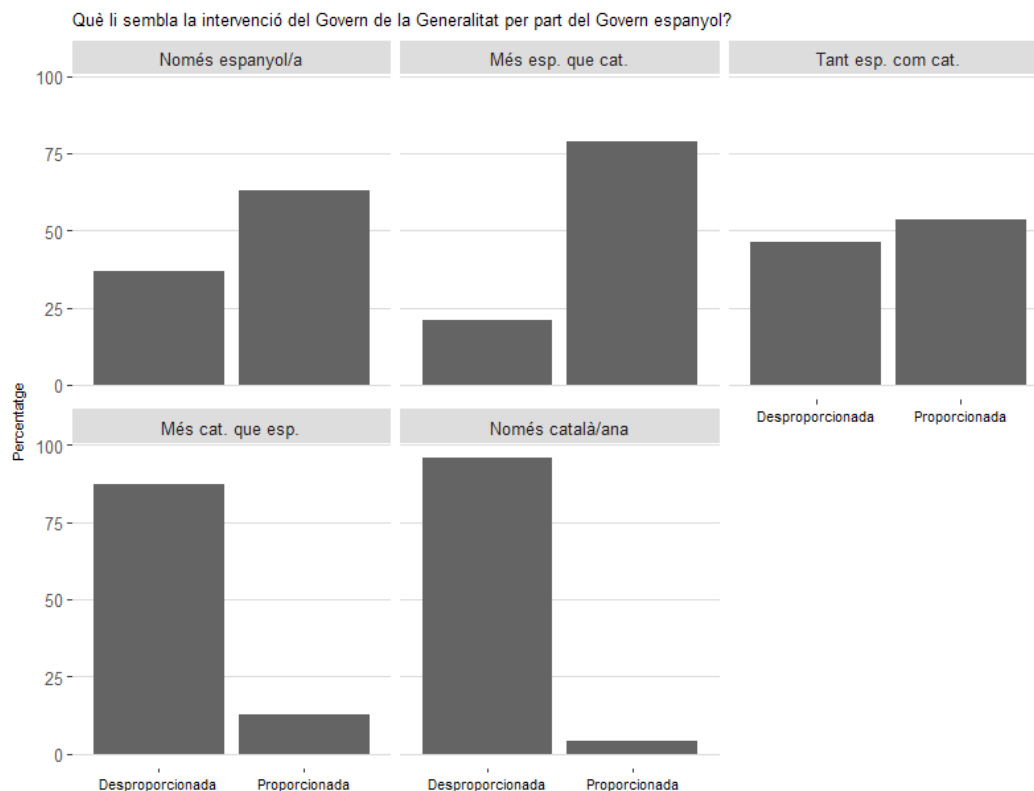
La destitució del Govern de la Generalitat i la dissolució del Parlament per via de l'aplicació de l'article 155 van fer inevitable que les eleccions del 21D estiguessin centrades en l'anomenada «qüestió nacional». Es podia esperar que la convocatòria tingués un impacte sobre la ja existent polarització de preferències polítiques del poble de Catalunya, que en les eleccions anteriors ja estaven dominades per l'activació de la (prèviament existent) clivella d'identificació nacional. Nivells alts de polarització política tenen lloc quan una part important de l'electorat articula les seves preferències de manera fortament consistent amb una o algunes forces polítiques que, al seu torn, estan clarament alineades respecte d'alguna línia divisòria clara. En aquest cas, la línia divisòria és una clivella d'identificació nacional, és a dir, una fractura profunda que té l'origen en l'estructura social.

Només una mica més d'un mes abans de les eleccions, el dia 17 de novembre de 2017, l'empresa GESOP publicava (a través del diari *El Periódico*) els resultats d'una enquesta preelectoral on, a banda de la intenció de vot, feia algunes preguntes sobre l'actuació del Govern espanyol respecte del Govern català. Entre altres, l'enquesta feia tres preguntes específiques sobre el grau de proporcionalitat de les mesures impulsades pel Govern espanyol i que es materialitzaven en la destitució del Govern de la Generalitat, la intervenció del Govern de la Generalitat i l'empresonament de membres del Govern de la Generalitat. Naturalment, els mitjans van tendir a concentrar la seva atenció en les estimacions de resultats, però les microdades d'aquella enquesta són un recurs extraordinari per explorar la polarització de l'electorat català. En altres paraules, permeten posar a prova l'efecte de la polarització en l'expressió de les preferències de la societat catalana respecte de l'aplicació de l'article 155 per part del Govern espanyol, tot esperant que, en cas que hi hagi un grau elevat de polarització, la línia divisòria que separi les opinions dels catalans sobre l'actuació del Govern espanyol coincideixi de manera clara amb línies de divisió ja existents, com ara la identificació nacional o la intenció de vot.

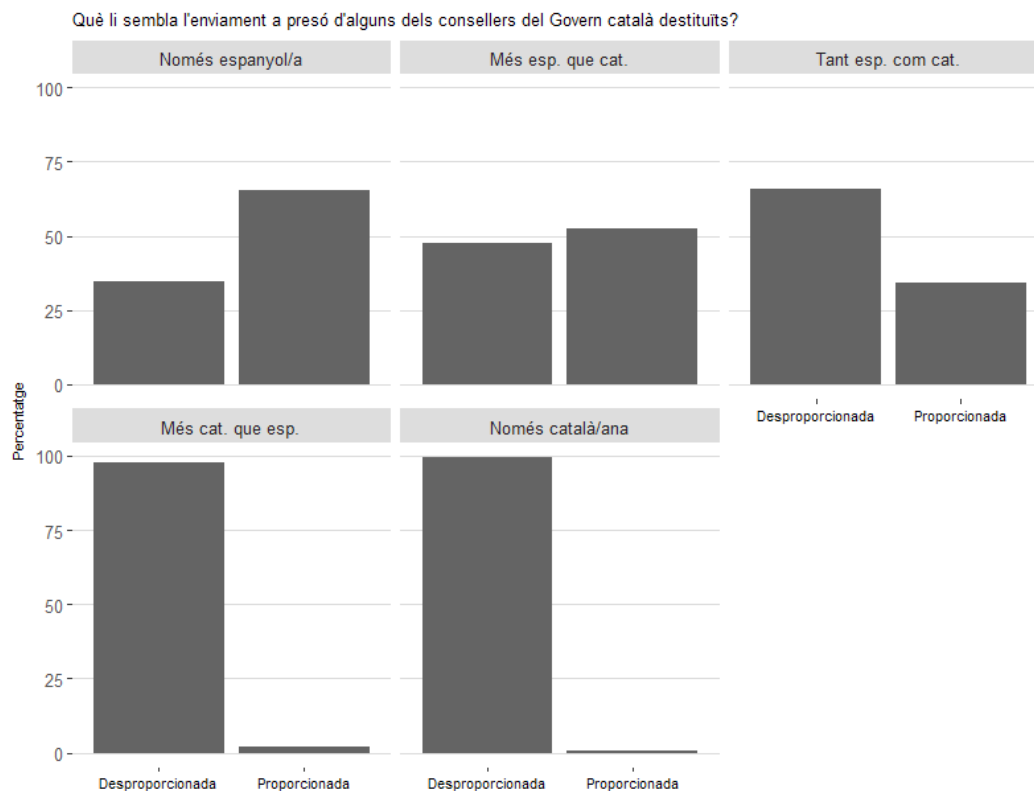
Figura 1. Relació entre la identificació nacional subjectiva dels enquestats i la seva opinió sobre la destitució del Govern de la Generalitat.

La figura 1 mostra la relació entre la identificació nacional dels enquestats i la seva opinió sobre la destitució del Govern de la Generalitat, que permet observar l'efecte de l'activació de la clivella d'identificació nacional de forma clara. En resum, l'opinió dels catalans sobre la proporcionalitat de la destitució del Govern de la Generalitat per part del Govern espanyol està fortament condicionada per la seva identificació nacional subjectiva. Així, tres quartes parts dels individus que presenten identitats exclusivament o predominantment espanyoles veuen proporcionada l'actuació del Govern espanyol, mentre que la pràctica totalitat dels individus amb identificació majoritàriament catalana ho perceben de manera contrària. En canvi, la distribució d'opinions entre els que afirmen tenir identifications duals (tant espanyola com catalana) és més equilibrada. Aquest mateix patró es produeix quan l'enquesta planteja les preguntes sobre accions impulsades pel Govern espanyol que tenen conseqüències encara més greus que la destitució del Govern català: la intervenció del Govern i l'empresonament dels seus (o alguns dels seus) membres.

Font: GESOP (17 de novembre de 2017)

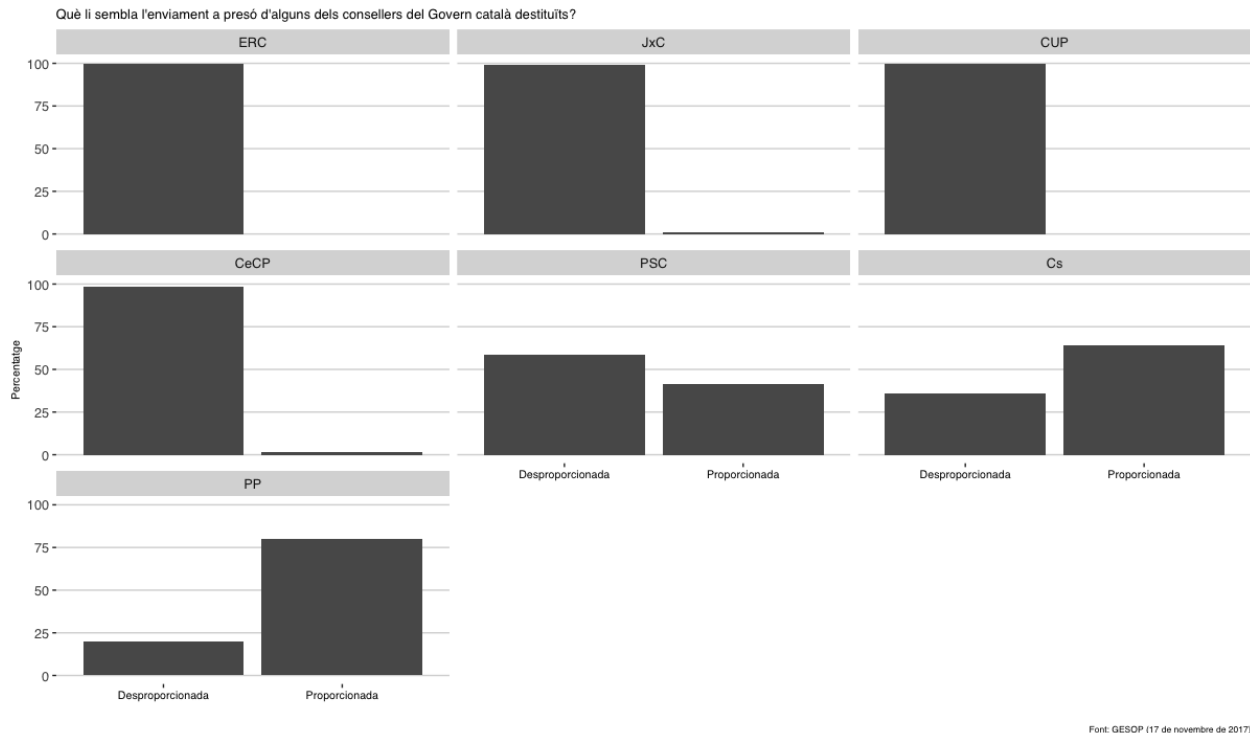
Figura 2. Relació entre la identificació nacional subjectiva dels enquestats i la seva opinió sobre la intervenció del Govern de la Generalitat.

Font: GESOP (17 de novembre de 2017)

Figura 3. Relació entre la identificació nacional subjectiva dels enquestats i la seva opinió sobre l'empresonament de membres del Govern de la Generalitat.

Les figures 2 i 3 mostren que, tot i que a mesura que es plantegen conseqüències més greus per al Govern de Catalunya, cada cop hi ha més individus amb identificació espanyola que consideren les actuacions del Govern espanyol desproporcionades (sobretot pel que fa a l'empresonament), les preferències entre els individus amb identificacions catalanes no varien: la immensa majoria consideren qualsevol tipus d'intervenció com a desproporcionada. De fet, la percepció de desproporció de l'empresonament de membres del Govern de Catalunya és majoritària també entre els que tenen identitats duals, i fins i tot equilibrada entre els individus amb una identificació més espanyola que catalana. Aquest efecte de la polarització també es pot observar quan fem servir altres variables que es correlacionen (tot i que no de forma tan clara) amb la identificació nacional com la llengua d'ús habitual, i té com a conseqüència un alineament clar amb els grups de partits o candidatures que es presentaren a les eleccions.

Figura 4. Relació entre la intenció de vot dels enquestats i la seva opinió sobre l'empresonament de membres del Govern de la Generalitat.

Així, la figura 4 mostra la relació entre l'opinió sobre l'empresonament de membres del Govern de Catalunya i el partit al qual els enquestats tenien intenció de votar. Com es pot observar, la immensa majoria (en alguns casos, el 100%) de l'electorat de les tres candidatures independentistes (ERC, JxCat i CUP) i de la candidatura sobiranista CeCP consideraven desproporcionada la presó, mentre que en el cas del PSC aquesta posició, tot i que majoritàriament contrària, era considerada proporcionada per un 42% dels seus votants intencionals. A la inversa, una part majoritària de l'electorat del PP i de Ciutadans consideraven la mesura de presó proporcionada.

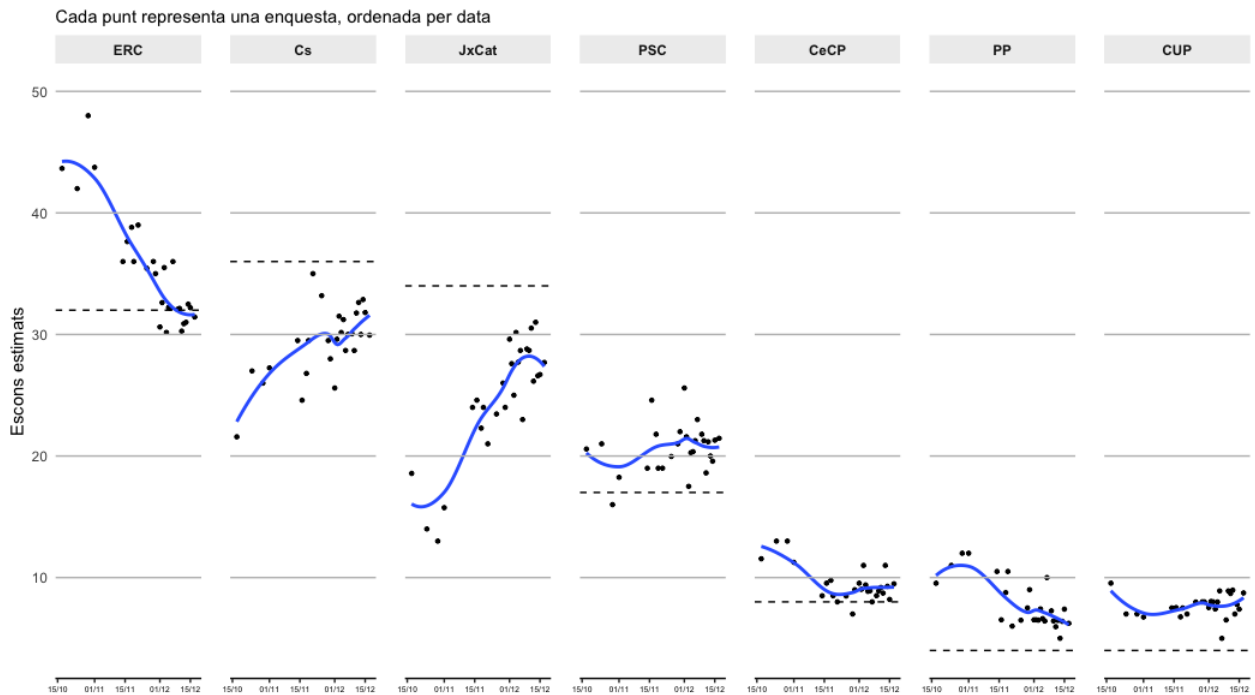
Per tant, davant la divisió d'opinió respecte a l'actuació del Govern espanyol, era raonable esperar nivells d'incertesa alts respecte de tot el procés electoral. Per una banda, atès que la convocatòria electoral procedia d'una acció impulsada pel Govern espanyol, una part de l'electorat (el d'identitat majoritàriament catalana i l'independentista) podia considerar la convocatòria electoral una vulneració de les regles institucionals que regulen la celebració normal d'eleccions a Catalunya, mentre que l'electorat d'identitat més espanyola podia sentir-se més mobilitzat per participar que en altres ocasions. Per altra banda, l'empresonament preventiu d'alguns consellers del Govern i l'exili d'alguns altres (inclòs el president de la Generalitat) oferien un procés electoral molt allunyat de la normalitat.

2.2 Incertesa

La incertesa del context en què es van celebrar les eleccions s'expressà de forma molt clara en el conjunt d'estimacions preelectorals que es van anar publicant les setmanes anteriors a les eleccions. La figura 5 presenta l'evolució de les estimacions de resultats electorals (en escons) publicades a mesura que s'acostava la data de les eleccions. Dins de cada candidatura, la ratlla horitzontal discontinua representa el resultat final obtingut en escons. Respecte de les enquestes, hi ha tres observacions principals que s'han de fer. En primer lloc, dins del camp independentista, és notable l'evolució oposada que van experimentar les estimacions corresponents a Junts per Catalunya i Esquerra Republicana de Catalunya. A principis d'octubre de 2017, les primeres enquestes situaven ERC com a clara guanyadora de les eleccions, atorgant-li sempre un nombre de diputats superior a 40, mentre que la candidatura de Junts per Catalunya semblava destinada a no arribar als 20 diputats. A mesura que es va anar acostant la data de les eleccions, tanmateix, les estimacions d'una candidatura i l'altra van anar seguint direccions oposades, de manera que les darreres enquestes situaven totes dues candidatures al voltant dels 30 diputats, i els resultats així ho van reflectir. El segon fenomen que cal destacar pel que fa a les enquestes és la infraestimació sistemàtica dels resultats de Ciutadans, que es pot deure bàsicament a tres causes: el disseny de les enquestes, el tractament de les dades d'enquesta o l'anomenat *vot ocult*. Pel que fa a la primera, podria ser que la infrarepresentació de potencials votants de Ciutadans es produeixi com a conseqüència del disseny de la mostra en la qual es basa l'enquesta, de manera que, per alguna raó, la mostra no fos representativa de l'univers d'individus amb dret a vot de Catalunya. Tanmateix, el gràfic revela que, de fet, no hi va haver mai cap enquesta que estimés el nombre real de diputats de Ciutadans, de manera que, ateses les diferents estratègies seguides per les empreses d'opinió pública a l'hora de dissenyar els seus treballs de camp, no sembla raonable que els votants de Ciutadans estiguin infrarepresentats.

La segona causa implicaria que, tot i disposar d'una mostra representativa, la feina dels analistes de les empreses d'opinió pública tingués com a efecte la infraestimació sistemàtica del resultat de Ciutadans. L'anomenada «cuina» de les dades d'enquesta és un procés necessari i habitual de transformació de les dades brutes procedents directament del treball de camp per convertir-les en estimacions electorals. Aquest procés de transformació té com a principal objectiu tractar un fenomen habitual en el marc de les enquestes electorals: la diferència de percentatge entre les persones que revelen les seves preferències pel que fa a la candidatura que pensen votar i les que no ho fan. Per exemple, segons les dades brutes de l'enquesta realitzada per l'empresa GESOP que seria publicada pel diari *El Periódico* el dia 31 de novembre de 2017, un 19,2% de les persones enquestades afirmava que no sabia a qui votaria a les eleccions del 21D, i només un 70% dels enquestats identificava una candidatura concreta per expressar la seva intenció de vot. A més, només un 1% dels enquestats afirmava que no aniria a votar. En realitat, va anar a votar el 79% del cens electoral. Davant d'aquestes imprecisions, els analistes adopten estratègies d'estimació basades en els perfils sociològics de les persones que no revelen les seves preferències. En un escenari de forta polarització i mobilització electoral (produïdes per l'aplicació de l'article 155, en bona mesura), el baix percentatge d'enquestats que afirmava que no aniria a votar va fer especialment complicada la «cuina» electoral.

Figura 5. Evolució de les estimacions d'escons de Junts per Catalunya a les enquestes prèvies a les eleccions del 21D. Cada punt representa una enquesta, ordenada per data.

Això ens fa apropar-nos més a una tercera interpretació de la infrarepresentació de Ciutadans, que té a veure amb una tendència marcada d'una part dels electors a no revelar les seves preferències perquè les considera poc apropiades o mal vistes en el seu entorn social. Un primer exemple l'acabem de veure amb la participació electoral: atès el nivell de mobilització política i de polarització que va envoltar els mesos anteriors i posteriors a l'aplicació de l'article 155, només una minoria dels enquestats va revelar que no tenia intenció d'anar a votar el dia de les eleccions. Aquest és un fenomen habitual pel que fa a la participació electoral, que de manera més o menys compartida és percebuda com un «deure cívic» per la ciutadania. Aquest ha estat un fenomen que tradicionalment havia afectat els votants potencials del Partit Popular a Catalunya (i que l'any 2017 ja no es va produir) i té a veure amb la percepció de baix prestigi social que alguns votants creuen que el seu partit té en el seu entorn. Aquest fenomen es coneix també com a *vot ocult*.

3 Els resultats electorals

La taula 1 mostra els resultats de les eleccions del 21 de desembre de 2017, per districtes electorals i comparats amb els que va obtenir cada candidatura a les dues eleccions anteriors (2012 i 2015). Ciutadans fou la força més votada als districtes de Barcelona i Tarragona, on va obtenir, en cada un, una mica més d'una quarta part dels vots. Aquests resultats impliquen, en ambdós districtes, augments de 8 punts percentuals en el seu percentatge de vot respecte de les eleccions de 2015, mentre que a Girona i Lleida, malgrat obtenir també resultats molt millors que en anteriors comicis, les dues principals candidatures independentistes van reforçar el seu suport respecte a les anteriors eleccions. Si ho comparem amb les eleccions de 2012, Ciutadans ha vist augmentat el seu suport en més de 15 punts, que en un context d'alta fragmentació electoral (a Catalunya hi ha set partits amb representació parlamentària) constitueix un assoliment extraordinari en un termini curt de temps. En termes de poder parlamentari, l'any 2017 Ciutadans va obtenir 36 escons.

Taula 1. Resultats de les eleccions (en percentatge de vots) a les eleccions al Parlament de Catalunya de 2012, 2015 i 2017.

	2012				2015				2017			
	<i>Bcn</i>	<i>Gi</i>	<i>Lle</i>	<i>Tar</i>	<i>Bcn</i>	<i>Gi</i>	<i>Lle</i>	<i>Tar</i>	<i>Bcn</i>	<i>Gi</i>	<i>Lle</i>	<i>Tar</i>
CiU-J. x Cat	28,48	43,50	43,94	32,32	-	-	-	-	19,08	36,83	32,67	21,84
ERC	12,90	18,00	17,77	15,38	-	-	-	-	20,72	21,80	26,87	23,84
J. pel Sí	-	-	-	-	36,27	56,37	55,64	41,89	-	-	-	-
CUP	3,45	4,25	3,11	3,65	8,32	8,63	8,21	7,43	4,39	5,34	5,06	4,02
Ciutadans	8,55	3,62	3,40	7,40	18,94	12,60	11,67	19,51	26,54	19,60	17,07	27,48
PSC	15,62	10,18	10,66	13,83	13,74	8,71	8,49	11,90	15,21	8,66	9,09	11,83
C en Comú P	11,30	5,98	5,50	6,98	10,18	4,79	4,33	6,51	8,46	4,06	3,93	5,38

Dins de l'àmbit de partits amb preferència unionista (Ciutadans, Partit Popular i Partit dels Socialistes de Catalunya), Ciutadans fou l'únic partit que va experimentar un augment de suport significatiu. Per una banda, el PSC va obtenir uns resultats lleugerament millors que al 2015 (però lleugerament pitjors que al 2012), i es va situar al voltant del 15% dels vots amb 17 escons. En canvi, el Partit Popular sí que ha patit un decreixement molt important en el seu suport a Catalunya, que s'ha reduït a menys de la meitat del que tenia el 2012, i ha quedat com l'última força parlamentària en vots (4,26%), amb 4 diputats.

Per altra banda, la comparació de l'evolució dels resultats de les dues principals forces independentistes es fa complicada per la discontinuïtat que representa la conformació de la candidatura Junts pel Sí l'any 2015 i la desaparició de la coalició electoral Convergència i Unió per a les eleccions de 2017. Així, si considerem que hi ha continuïtat entre la candidatura CiU de 2012 i la de Junts per Catalunya el 2017, entre el 2012 i el 2017 es produeix una baixada de suport electoral de gairebé 9,5 punts (del 31,2 a 21,8 per cent), i de 50 a 34 escons, mentre que el suport a Esquerra Republicana de Catalunya augmenta en una mica més de 7,5 punts (de 13,9 a 21,5) i la formació passa de 21 a 32 escons. Atès que a les eleccions de 2015 tant CDC com ERC formaven part d'una mateixa candidatura (Junts pel Sí), podem observar l'evolució de la suma dels suports a aquests dos partits en les tres eleccions. Així, l'any 2012 els dos partits van sumar el 45,1% dels vots (71 escons), mentre que al 2015 Junts pel Sí en va sumar el 39,8% (62 escons). Tanmateix, a les eleccions de 2017 les dues forces per separat van sumar el 43,3% dels vots (66 escons). Dins encara de l'àmbit independentista, el 2017 la CUP va obtenir uns resultats comparables als obtinguts l'any 2012, per tal com es va reduir a la meitat el suport obtingut l'any 2015, i la formació es va quedar en un 4,5% dels vots (4 escons).

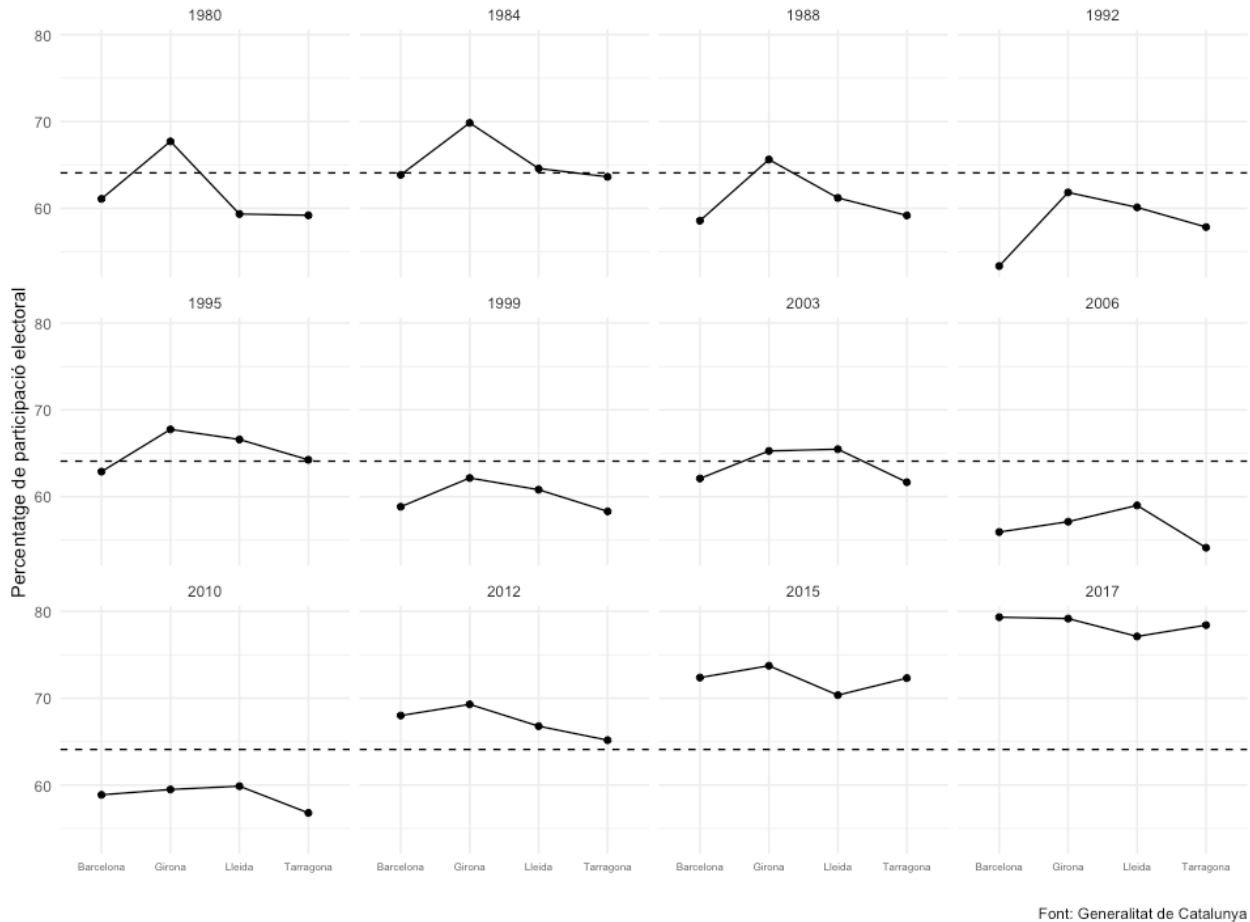
Finalment, amb l'entorn d'Iniciativa per Catalunya-Verds, Podem i el que es coneix com a «els Comuns» passa una cosa semblant al que s'esdevé amb l'entorn de l'antiga Convergència i Unió: a cada elecció han format part de candidatures diferents que, a més, incorporaven altres partits. Tanmateix, si comparem els resultats de les tres eleccions d'Iniciativa-Verds, Catalunya Sí que es Pot i Catalunya en Comú, el suport a aquesta candidatura ha anat disminuint fins a quedar amb un 7,5% dels vots l'any 2017 (8 escons).

4 La participació electoral i el seu impacte sobre els resultats

4.1 Distribució de la participació

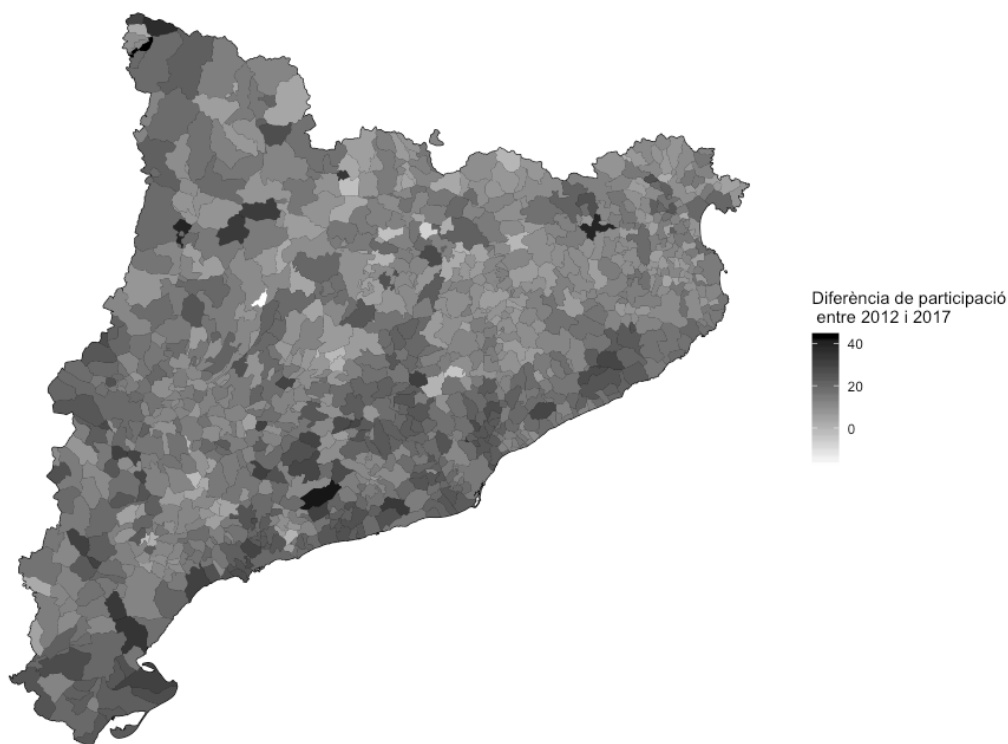
Les eleccions del 21D són també excepcionals pel que fa a la participació electoral, ja que són, juntament amb les de 2015, les eleccions que registren percentatges més alts de participació en la història electoral del Parlament de Catalunya. La figura 6 mostra els nivells de participació electoral per districtes electorals en totes les eleccions al Parlament posteriors a 1978, i permet distingir cicles electorals basats en la participació respecte de la mitjana de participació en tots els processos electorals, que és del 64% (marcada en la figura amb una ratlla horitzontal discontinua). En termes generals, la primera dècada del 2000 es caracteritza per nivells de participació molt baixos. De fet, les eleccions de 2006 i 2010 són les primeres en què la participació a totes les províncies se situa per sota de la mitjana, de manera consecutiva. A partir de les eleccions de 2012 comença un cicle d'augment de participació electoral per sobre de la mitjana, que acaba situant, l'any 2017, totes les províncies en màxims històrics de participació. A banda d'això, el fet que la participació augmentés

també en territoris on els partits d'àmbit estatal obtenien millors resultats (com Barcelona i Tarragona) feia esperar que l'augment de la participació electoral podria afavorir més els partits unionistes que no pas els independentistes.

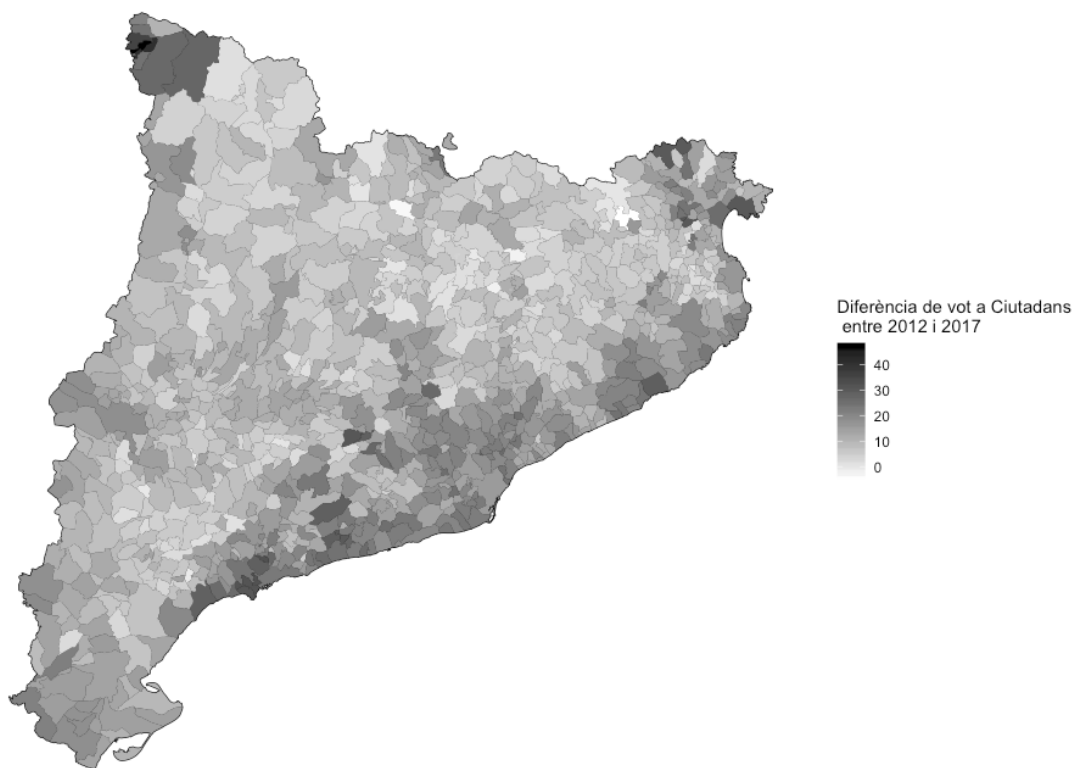
Figura 6. Evolució de la participació per anys electorals.

Aquesta expectativa responia a l'existència d'una abstenció diferencial històrica, que s'ha produït en dues dimensions diferents. Per una banda, la participació electoral sempre ha estat més elevada en municipis petits que no en grans. Per l'altra, el perfil de l'abstencionista autonòmic català típic era el d'un individu amb una identificació nacional subjectiva més orientada cap a la identificació espanyola que no pas la catalana. Per tant, si la participació podia créixer, segurament no afavoriria els partits independentistes. En aquest sentit, la figura 7 mostra un mapa de l'increment de participació electoral per municipis comparant les participacions de 2012 i 2017. Com s'observa, els colors més foscos (que indiquen majors increments) se situen sobretot al llarg de la franja costanera de Barcelona, Tarragona i sud de Girona, mentre que a la del nord de Girona o a la Catalunya interior (excepte la Vall d'Aran) els increments de participació foren més modestos. Si comparem aquest mapa amb la distribució territorial de l'augment del vot a Ciutadans entre els mateixos anys (que mostrem a la figura 8), hi veurem dos mapes molt similars: el suport a Ciutadans augmenta més en aquells municipis on la participació augmenta de manera més considerable.

Font: Generalitat de Catalunya

Figura 7. Diferència de participació electoral per municipis entre les eleccions de 2012 i 2017 (percentatge d'increment).

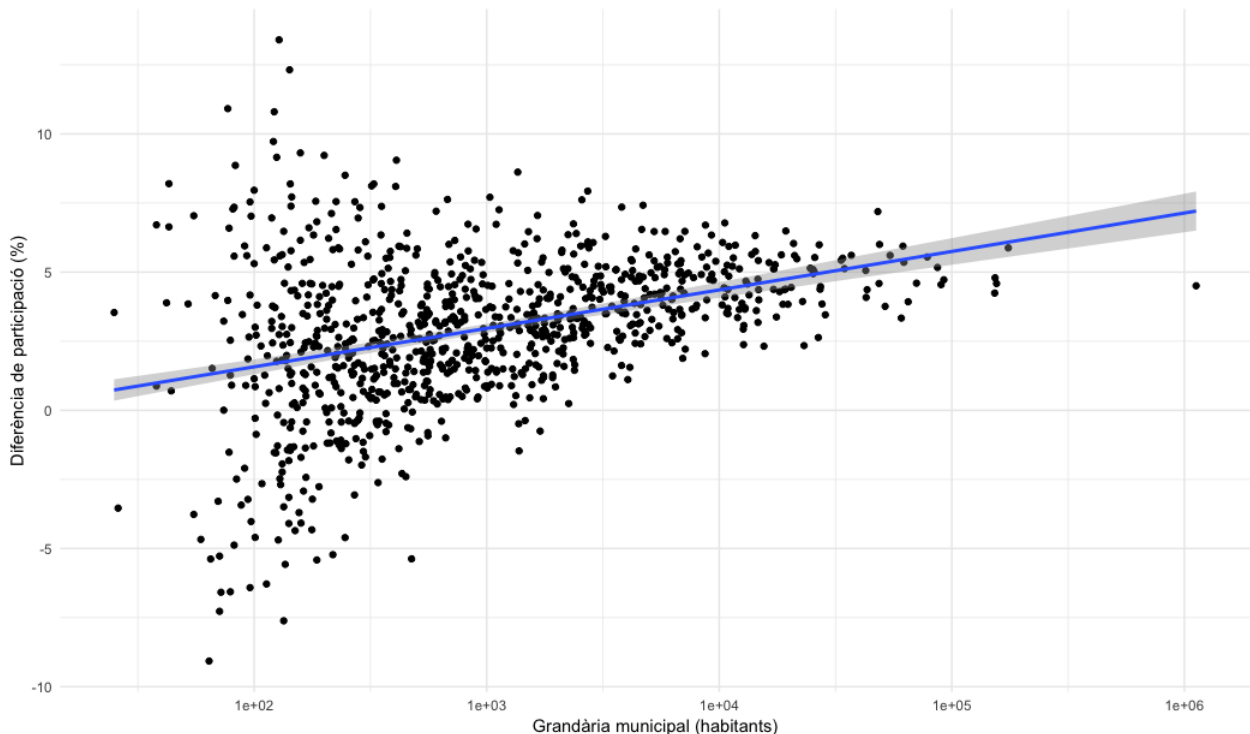
Font: Generalitat de Catalunya

Figura 8. Diferència de suport a Ciutadans per municipis entre les eleccions de 2012 i 2017 (percentatge d'increment).

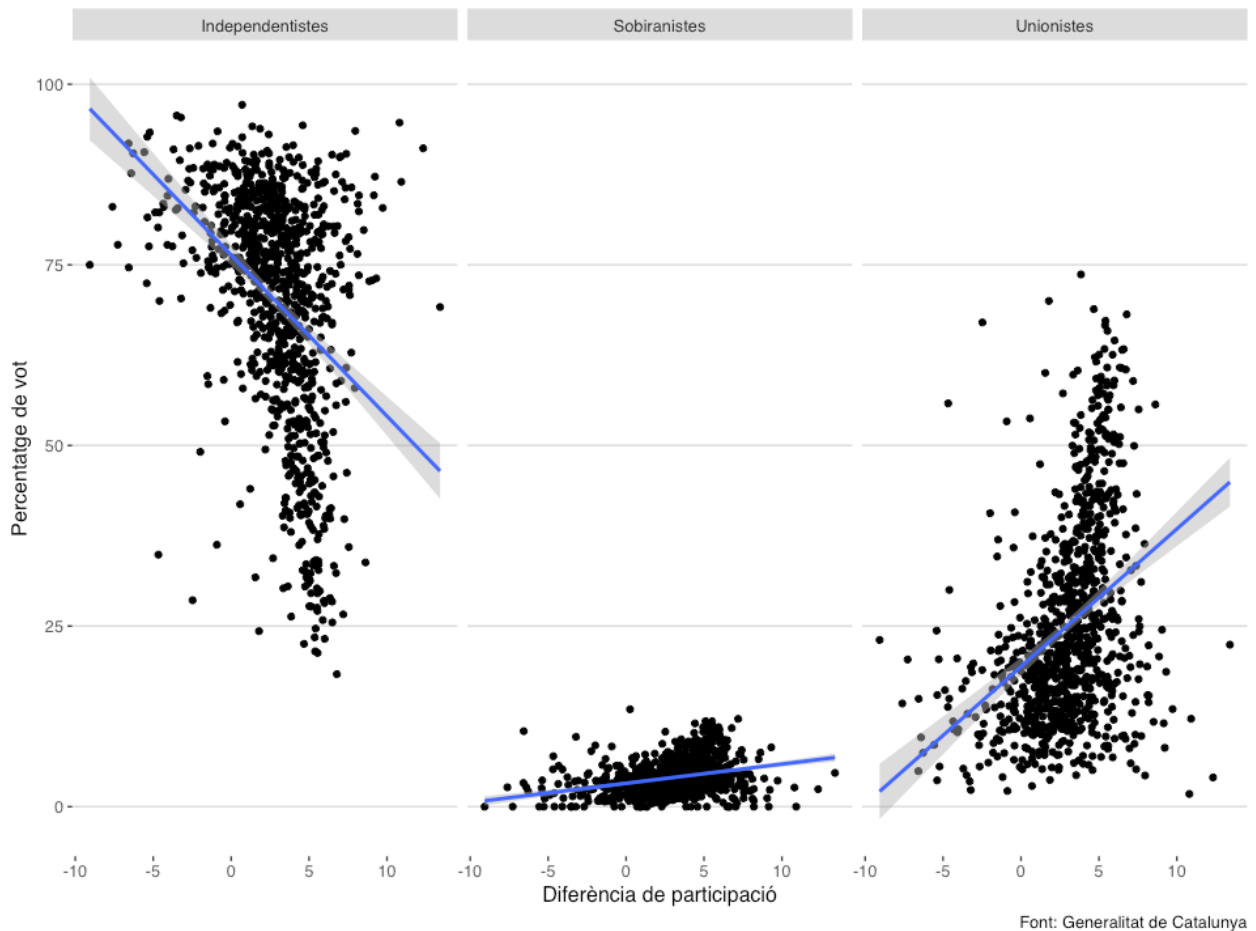
4.2 Relació entre l'augment de la participació electoral i el vot

El cicle d'eleccions que va des de 2012 fins a les eleccions de 2017, com vàiem més amunt, ha estat extraordinari en termes de participació electoral, de manera que les conseqüències electorals del creixement marginal de la participació han tingut un gran interès. En aquest sentit, la grandària municipal (en termes de població) ha estat i segueix sent un factor important a l'hora de comprendre la distribució de la participació i el vot arreu del territori de Catalunya. Un dels pocs fenòmens constants de la història electoral catalana és que, en els processos electorals (sobretot municipals, però també en els altres), en els municipis petits es participa molt més que en municipis grans. En les eleccions del 21D, la grandària municipal va tornar a ser important, no només per la raó esmentada, sinó també perquè es va correlacionar molt bé amb l'augment de la participació. Les enquestes ja preveïen que en les passades eleccions la participació electoral augmentaria, i, de fet, així va ser, tot i que en menor mesura de l'esperada. Ara bé, la participació no va augmentar de forma homogènia a tot el territori.

Així, la figura 9 mostra que, en termes generals, la participació electoral va augmentar sobretot en municipis grans. Aquesta afirmació no s'ha de prendre de forma absoluta, perquè dels deu municipis amb un major increment de la participació electoral (llocs com Granyanella, Santa Maria de Merlès, Vallfogona de Riucorb o Santa Maria de Besora), cap no té un cens superior a 500 electors. Ara bé, entre els cinquanta municipis amb un major increment de participació n'hi ha alguns com Vacarisses (amb un increment de 7,4 punts), Cardona (7,3), el Prat de Llobregat (7,2), Badia del Vallès (6,8) o Deltebre (6,7). A la inversa, entre els 100 municipis amb una baixada més gran de participació només n'hi ha tres que tinguin un cens més gran de 1.000 habitants: Oliana, Avinyó i Vinyols i els Arcs. El municipi amb una baixada de participació més gran fou la Vajol, que experimentà un decrement de 9 punts percentuals. Tenint en compte la relació històrica que a Catalunya s'ha produït entre la distribució de població i el suport electoral, es podia esperar que si l'augment de la participació es correlacionava amb la grandària poblacional, també ho faria amb el suport a les diferents candidatures.

Figura 9. Relació entre la grandària municipal i la diferència de participació respecte de les eleccions de 2015.

Figura 10. Relació entre l'increment de participació i el suport a diferents opcions polítiques.

Si classifiquem les diverses candidatures en tres grups fàcilment identificables (independentistes, unionistes i sobiranistes), els efectes de l'augment de la participació sobre el suport electoral es pot observar de manera força clara. Així, la figura 10 mostra, en primer lloc, que els partits independentistes obtingueren resultats extraordinaris (entre el 80% i el 90% del vot) en municipis que o bé no van registrar canvis en la participació, o bé van experimentar una disminució de la participació, amb mínims de suport en municipis amb un increment de participació al voltant dels 5 punts percentuals. Dins del camp independentista, però, aquest patró és molt més acusat en Junts per Catalunya, mentre que Esquerra Republicana de Catalunya fou capaç, primer, de mantenir bons resultats allà on la participació no va créixer i de no baixar gaire allà on la participació augmentà més. En segon lloc, la candidatura Catalunya en Comú-Podem (aquí classificada com a sobiranista) va mantenir uns nivells de suport independents de l'increment de participació, encara que, en termes generals, el seu suport augmenta a mesura que la participació també ho fa. En canvi, el patró pel que fa als partits unionistes (aquí, Ciutadans, PP i PSC) és inversament proporcional al dels independentistes: el seu suport és molt modest en municipis on baixa la participació, mentre que obtenen el seu pic de suport en municipis on augmenta la participació al voltant de 5 punts percentuals.

5 Com són els votants l'any 2017

Fins a aquest moment, l'anàlisi dels resultats electorals s'ha dut a terme fent servir dades agregades, especialment per municipis. El darrer apartat d'aquest article baixa un nivell d'agregació per arribar a la unitat mínima d'anàlisi: l'individu. En concret, els canvis polítics ocorreguts en els darrers anys (recordem-ho, molt lligats a l'augment de la participació) pel que fa al suport a diferents opcions (o grups d'opcions) polítiques de Catalunya demana que tinguem una mica clar fins a quin punt ha variat la relació entre característiques individuals i el suport electoral. De forma molt evident, per exemple, és raonable esperar

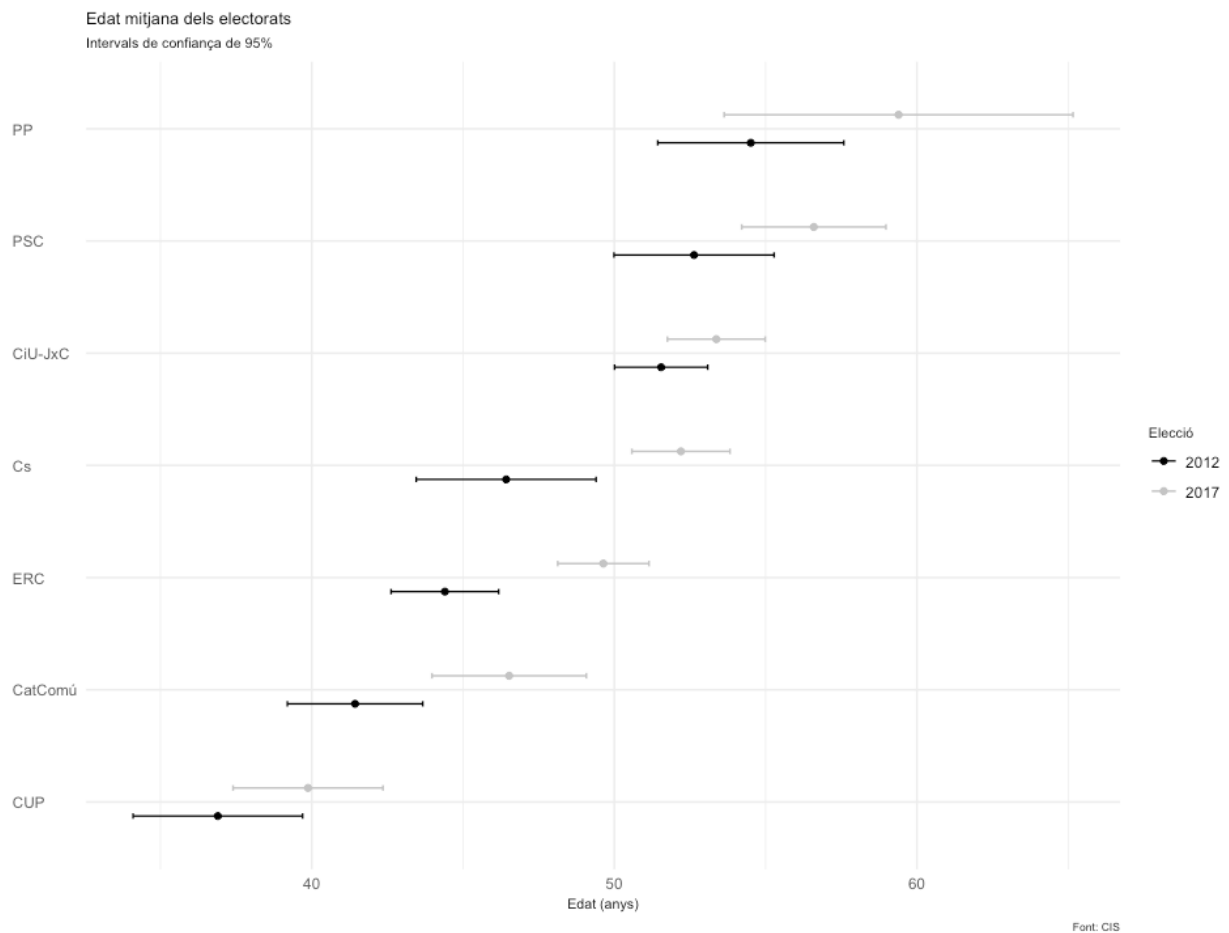

que, havent experimentat un augment de suport tan important, el perfil sociopolític dels votants d'un partit com Ciutadans hagi també canviat respecte a 2012, any en què aquest partit tenia un suport modest. Pot passar el mateix amb els individus que donen suport a forces independentistes.

Per tal de fer una anàlisi dels perfils dels votants, he estimat dos models diferents. Primer, amb dades només de l'enquesta postelectoral del CIS corresponent a les eleccions del 21D, hem estimat un model de regressió multinomial en què la variable de resposta és el tipus de partit (independentista, unionista o sobiranista) i els predictors principals fan referència a característiques típiques dels entrevistats: autoubicació ideològica (expressada en una escala que va de 0, extrema esquerra, a 10, extrema dreta), edat, sexe, nivell d'estudis, classe social objectiva, grandària de municipi i identificació nacional subjectiva. Les dades del CIS incorporen també quatre preguntes sobre el domini de la llengua catalana percebut per les persones entrevistades. En concret, se'ls demana que responguin (en una escala que va d'1 a 4 en intensitat) en quina mesura entenen i saben parlar, llegir i escriure el català. Per tal de crear un sol indicador de domini de la llengua catalana comparable entre els enquestats, les respostes a aquestes quatre preguntes han estat sumades i després dividides per 4, de manera que tenim una mesura de domini lingüístic que admet valors entre 0 i 1, en què valors més propers a 1 signifiquen un grau més elevat de percepció de domini de la llengua. En segon lloc, per tal d'avaluar la mesura en què alguns indicadors sociopolítics rellevants han canviat respecte de les eleccions de 2012, hem estimat un segon model de regressió multinomial amb dades fusionades de 2017 i 2012, incloent interaccions entre l'any electoral i les principals variables independents.

5.1 Perfils demogràfics

Els perfils demogràfics, socials i polítics dels votants de cada partit són una font d'informació molt rellevant per comprendre el comportament electoral. Per exemple, l'estructura d'edat dels diversos electorats ens diu algunes coses més enllà de la informació purament generacional. Així, la figura 11 mostra diferències importants en l'estructura d'edat dels electorats de cada candidatura per a les eleccions de 2012 i 2017. Així, per a les eleccions del 21D, la CUP, ERC i Catalunya en Comú-Podem tingueren els electorats més joves, tots tres significativament per sota de la mitjana d'edat entre els enquestats, que és de poc més de 51 anys. Per l'altra banda, Ciutadans i Junts per Catalunya tenen electorats molt similars en termes d'edat, amb mitjanes lleugerament superiors als 51 anys, mentre que el PSC i el PP són els partits amb electorats més envellits, amb mitjanes d'edat que superen els 55 anys (en el cas del PSC) i que s'apropen als 60 en el cas del Partit Popular. Un segon patró comú a totes les candidatures és que entre les eleccions de 2012 i 2017 es produeix un envelliment dels electorats de tots els partits, fet que es pot deure a dues causes principals. Per una banda, pot ser que la bossa de votants d'un partit, entre una elecció (en el moment t) i la següent elecció ($t+4$ si han passat quatre anys), no es renovi i, per tant, que els electors d'aquell partit siguin els mateixos individus amb quatre anys més. Aquest podria ser el cas de partits com el PSC o el PP, que segons les dades d'enquesta han tingut dificultats serioses per renovar el seu electorat, que simplement s'envelleix. De fet, la diferència de l'edat mitjana dels votants del PSC i el PP en les nostres dades es troba entre els 4 i els 5 anys. Per altra banda, pot passar que hi hagi un envelliment de l'electorat d'un partit perquè hi ha renovació entre el seu electorat, però aquesta renovació procedeix de bosses de votants que abans havien votat altres partits, més que no pas de joves que s'incorporen al cens electoral. Aquest podria ser el cas de l'electorat de Ciutadans, que a les eleccions de 2017 va rebre antics electors del PP i del PSC (i ha guanyat de mitjana 6 anys) o d'ERC, l'electorat de la qual ha envellit més de 5 anys de mitjana.

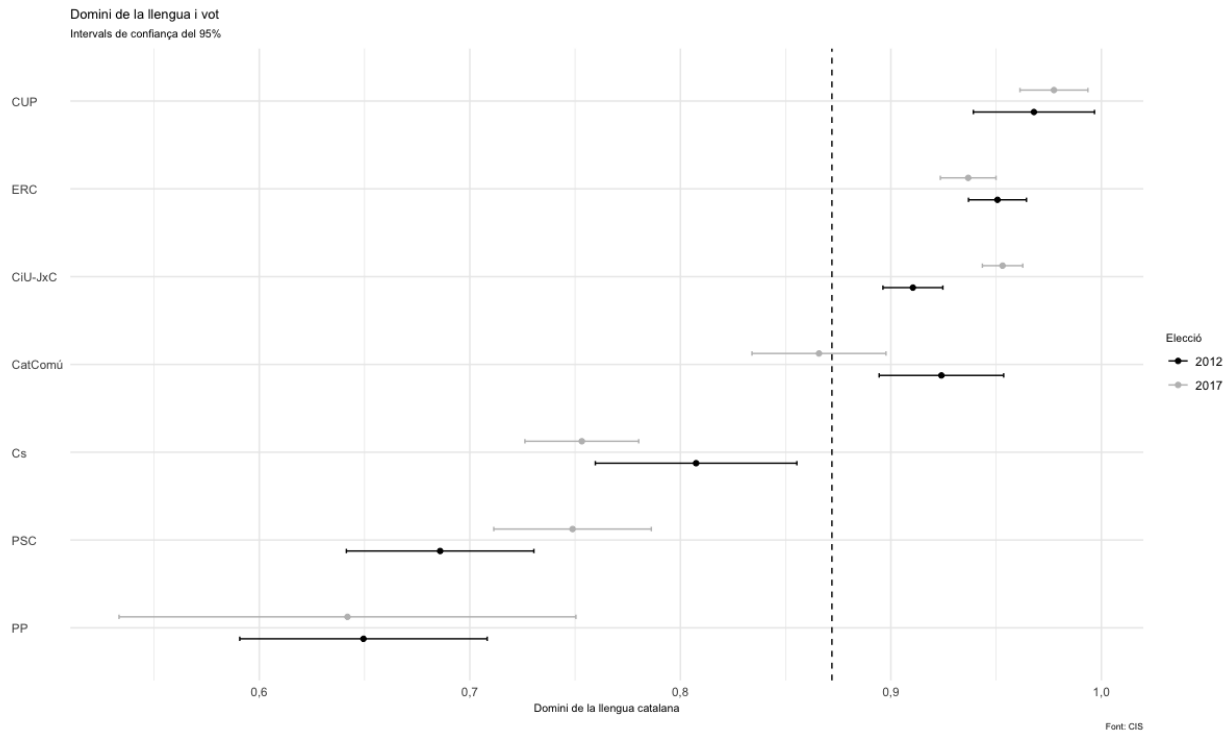
Figura 11. Edats mitjanes i suport a cada partit a les eleccions de 2012 i 2017.

Així com hi ha hagut canvis importants pel que fa al perfil d'edat dels electors dels partits, no hi ha un canvi paral·lel en la composició de classe social dels electorats. Tot i això, se'n poden destacar alguns patrons. Per la banda dels partits independentistes, entre les eleccions de 2012 i 2017 s'ha produït una disminució del pes de les velles classes mitjanes en el vot de l'antiga CiU i, en canvi, un augment del vot de les noves classes mitjanes. De forma paral·lela, en l'electorat de la CUP les classes altes i mitjanes-altes tenen menys pes el 2017 que el 2012 (però encara constitueixen un 40% del seu electorat) i un augment significatiu dels obrers qualificats. L'augment del pes dels obrers qualificats (en 4 punts) també és el canvi més important de la composició de classe d'ERC, que, per altra banda, ha mantingut la mateixa estructura social d'unes eleccions a les altres. En el camp sobiranista, el votant de Catalunya en Comú-Podem de 2017 té, en termes generals, menys perfil de classe alta i una mica més de noves classes mitjanes. Entre els partits unionistes, els canvis en la composició social dels electorats han estat més marcats. Per una banda, el PSC, que era el partit català que tradicionalment tenia una bossa de votants obrers qualificats més gran, el 2017 passa a tenir un electorat menys obrer i, en canvi, la classe alta i mitjana-alta guanya pes entre el seu electorat. En canvi, el PP experimenta un procés invers i, juntament amb l'abstenció, passa a ser el partit en què els obrers qualificats tenen un pes més important. Finalment, els votants de Ciutadans també experimenten, en termes de classe, alguns canvis. En primer lloc, les velles classes mitjanes, que el 2012 eren una part molt petita del seu electorat, augmenten en 10 punts percentuals a les eleccions de 2017; en canvi, el pes dels obrers no qualificats disminueix en 4 punts entre unes eleccions i les altres.

Finalment, les dades disponibles permeten completar el perfil demogràfic de l'electorat dels partits catalans amb una informació que ajuda a comprendre la relació entre estructura social i vot: el domini de la llengua catalana. La figura 12 mostra els valors mitjans (amb intervals de confiança del 95%) de l'indicador de domini de la llengua catalana entre l'electorat de Catalunya. Aquest indicador, com s'ha explicat més amunt, correspon a una composició de la percepció dels enquestats sobre el seu domini de comprensió, parla, lectura

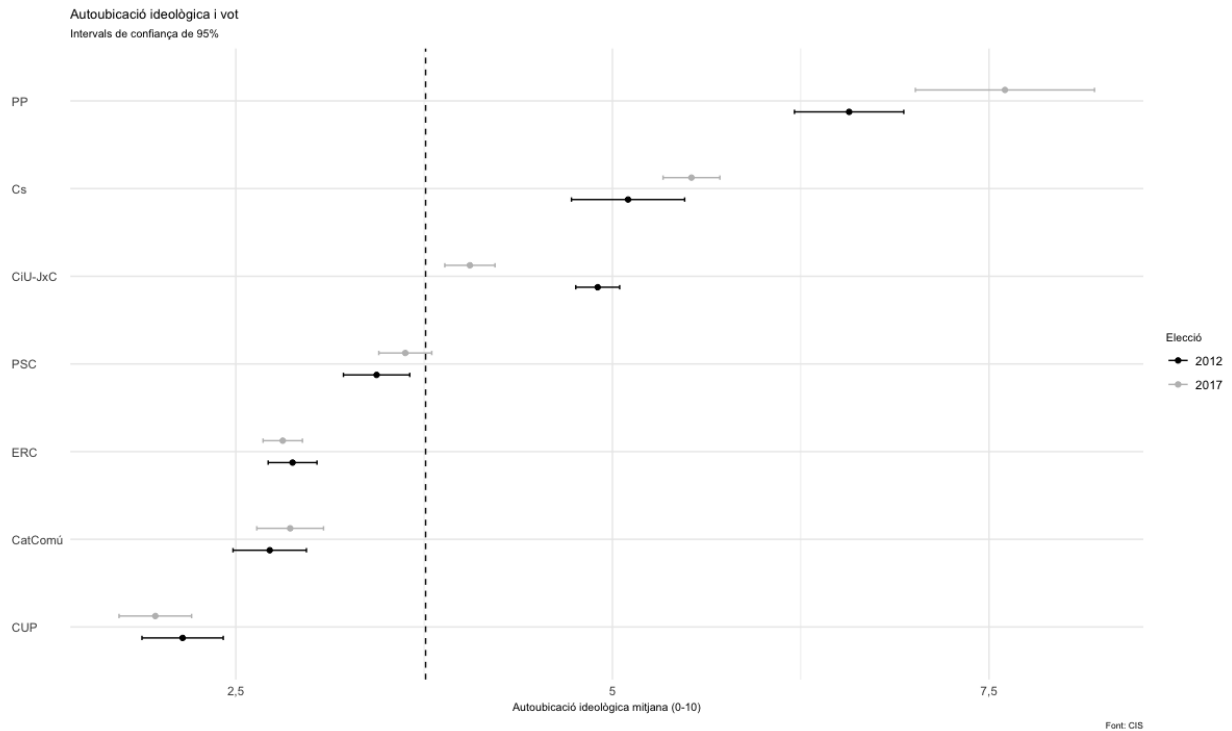
i escriptura del català. Doncs bé, tal com mostra la figura hi ha una correlació entre el domini lingüístic percebut i el suport als partits. Per una banda, els electors amb una percepció de domini de la llengua més baix (la mitjana entre tot l'electorat per a 2017 és de 0,87 en un indicador que va de 0 a 1) són aquells que donen suport als partits unionistes: PP, PSC i Ciutadans. Els votants de Catalunya en Comú-Podem se situen, l'any 2017, exactament sobre la mitjana de domini lingüístic, mentre que l'electorat dels partits independentistes se situa per sobre de la mitjana en aquesta percepció. Aquest fet no resulta sorprenent si tenim en compte que la llengua, a Catalunya, es correlaciona amb les preferències polítiques.

Figura 12. Domini del català i suport a cada partit a les eleccions de 2017.

5.2 Perfils polítics

Els canvis d'estructura social tenen un correlat en l'estructura de preferències que conforma cadascun dels electorats, i això es pot observar en un darrer gràfic descriptiu, que es mostra a la figura 13. En el gràfic es representen els valors mitjans de l'autoubicació ideològica dels electors de cada partit, per a les dues eleccions de referència. A cada elector, en les enquestes polítiques típiques, se li demana que se situï a ell mateix en una escala que va, normalment, del valor 0 (que indica extrema esquerra) al 10 (extrema dreta). La mitjana de l'electorat català en els darrers anys se situa entre el 3,5 i el 4, que es pot interpretar com un centre-esquerra. Doncs bé, la figura mostra bàsicament dos fenòmens. En primer lloc, en el sistema polític català els electors de PP, Ciutadans i, antigament, CiU se situaven a si mateixos a la dreta de la mitjana ideològica del país, mentre que la resta d'electors se situaven o bé en la mitjana (els del PSC), o bé més a l'esquerra (ERC, CatComú i CUP). En segon lloc, entre les eleccions de 2012 i 2017 s'han produït alguns canvis en l'autoubicació dels electors en l'escala ideològica, però aquests canvis només s'han produït en els partits situats més a la dreta. Així, l'any 2017 els electors de PP i Ciutadans se situen una mica més a la dreta que el 2012, que no és sorprenent si tenim en compte que uns quants antics votants del PP han passat a votar Ciutadans l'any 2017. En canvi, l'electorat de Junts per Catalunya (que aquí comparem amb CiU l'any 2012) ha virat de forma significativa cap a l'esquerra i ha quedat gairebé en la mitjana ideològica del país l'any 2017.

Figura 13. Autoubicació ideològica i suport a cada partit a les eleccions de 2012 i 2017.

Per acabar d'explorar l'efecte que tenen les preferències polítiques dels electors sobre la seva tria de vot, he estimat un model de regressió multinomial en què la variable de resposta és la tipologia de partit al qual cada elector afirma haver votat a les eleccions de 2017: unionista, sobiranista o independentista. Entre altres possibilitats, aquesta metodologia permet obtenir estimacions ajustades de les probabilitats de vot a cada opció política un cop he controlat per altres factors que poden intervenir en el comportament dels electors. En concret, els models mantenen constants l'edat, la grandària del municipi, les percepcions sobre la situació política i econòmica de Catalunya, el sexe i la classe social dels enquestats.

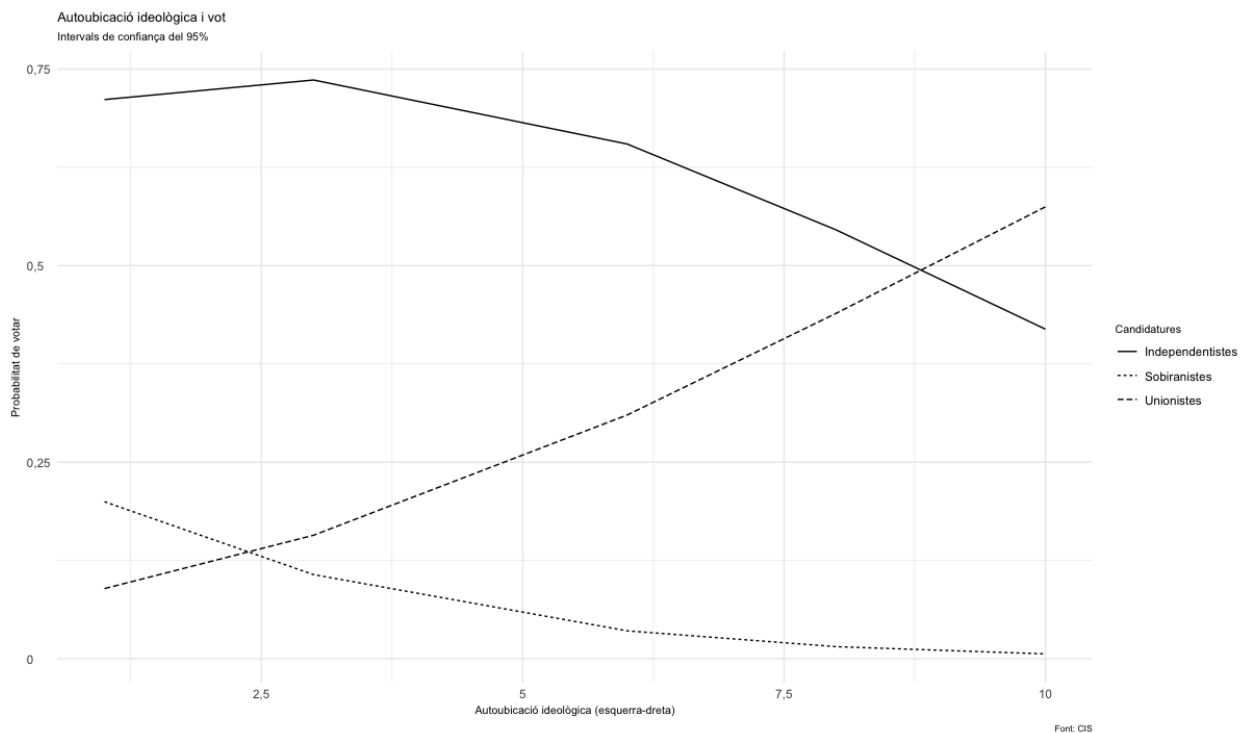
Els resultats d'aquest model es troben a la taula 2. La categoria de referència en la variable de resposta és el vot a partits independentistes. Pel que fa a les variables sociodemogràfiques que el model inclou, els resultats, naturalment, són consistents amb el que s'ha explicat fins ara. De mitjana, els votants unionistes són una mica més grans que els independentistes (per això el coeficient d'edat és positiu i significatiu), i tant els votants sobiranistes com els unionistes tendeixen a viure en municipis més grans, de mitjana, que els votants de partits independentistes. Els resultats també mostren que, mantenint la resta de factors constants, les dones tendeixen a votar més partits independentistes que sobiranistes o unionistes, tot i que aquesta diferència només és estadísticament significativa respecte dels sobiranistes. En canvi, no hi ha diferències significatives de classe social entre els tres grups de partits. Les diferències més grans s'observen, però, en les preferències polítiques més que no pas en els factors sociodemogràfics. Per una banda, com era d'esperar, hi ha una diferència significativa entre els votants dels grups de partits pel que fa a la seva ideologia en l'escala esquerra-dreta. Així, el model mostra que, comparats amb els independentistes, a mesura que els electors se situen més a l'esquerra augmenta la seva probabilitat de votar sobiranisme, mentre que si viren cap a la dreta tenen més probabilitats de votar unionisme.

Taula 2. Resultats del model de regressió multinomial de la tipologia de partit votat a les eleccions de 2017.

	<i>Variable dependent</i>	
	Sobiranistes	Unionistes
Edat	-0,008	0,009*
	(0,006)	(0,005)
Grandària municipal	0,303***	0,242***
	(0,069)	(0,058)
Identitat nacional subjectiva (ref. exclusivament ESP)		
Més ESP que CAT	1,432	0,964
	(1,375)	(1,245)
Tant ESP com CAT	-1,046	-1,680**
	(0,893)	(0,736)
Més CAT que ESP	-3,215***	-5,066***
	(0,901)	(0,748)
Exclusivament CAT	-5,204***	-6,909***
	(0,959)	(0,823)
Ideologia (0-10)	-0,330***	0,266***
	(0,068)	(0,048)
Dona	-0,390*	-0,027
	(0,214)	(0,180)
Classe social objectiva (ref. alta/mitja-alta)		
Noves classes mitjanes	-0,280	0,041
	(0,281)	(0,263)
Velles classes mitjanes	-0,559	0,204
	(0,387)	(0,310)
Obrers qualificats	-0,335	0,096
	(0,289)	(0,262)
Obrers no qualificats	-0,222	0,389
	(0,441)	(0,365)
<i>Constant</i>	1,683*	0,343
	(1,019)	(0,855)
AIC	1,670.401	1,670.401
<i>Nota:</i>	*p < 0,1; **p < 0,05; ***p < 0,01	

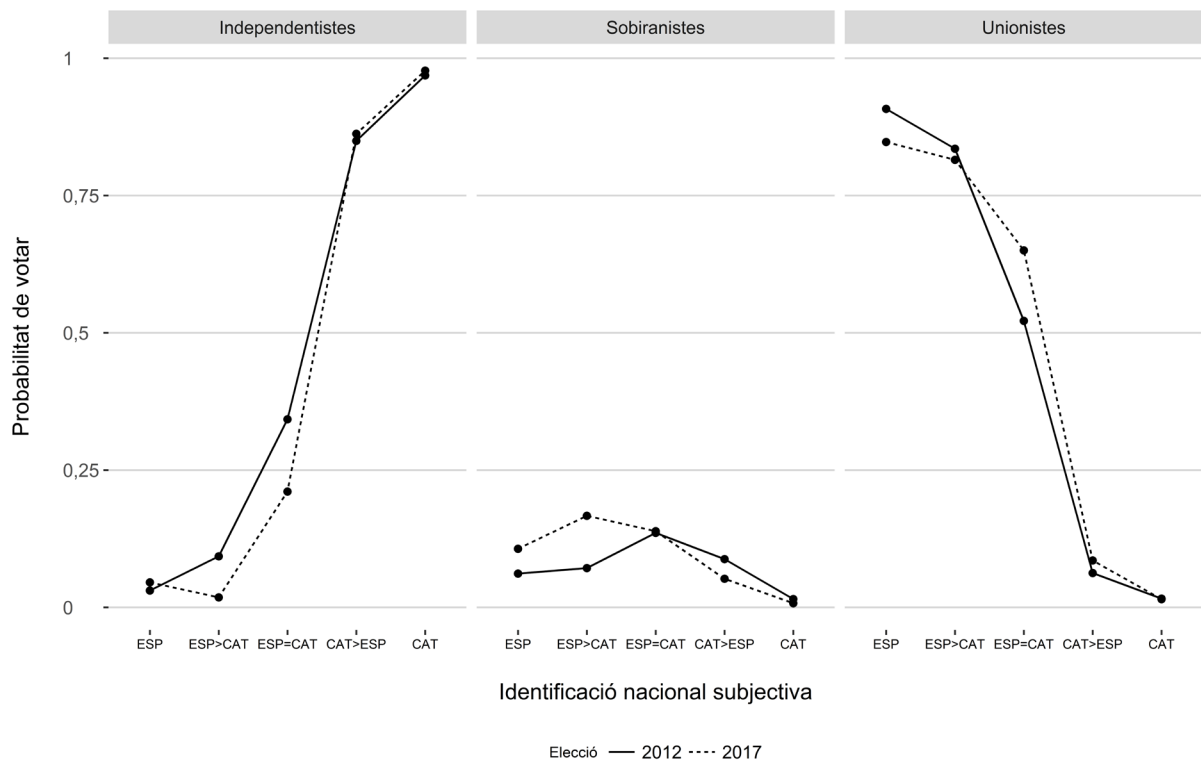
Aquest efecte es pot observar millor en la figura 14, que mostra les probabilitats predites de vot a cada tipus de candidatura en funció de diferents nivells d'autoubicació ideològica. Així, podem veure que quan els electors se situen a la banda esquerra de l'espectre ideològic, la probabilitat que votin partits independentistes és molt alta (propera a 0,75 sobre 1), mentre que el vot a partits unionistes en aquesta banda ideològica és rar. A mesura que ens movem en l'escala ideològica en direcció a la dreta, tanmateix, aquestes probabilitats es van invertint, fins al punt que en la banda dreta de la ideologia, la probabilitat de votar partits unionistes és més alta que fer-ho a partits independentistes. Per exemple, entre els electors que se senten més catalans

que espanyols la probabilitat que votin partits unionistes és un 99,9% més baixa que no que ho facin a partits independentistes. Aquest fenomen es pot observar en un últim gràfic, la figura 15, que mostra els valors predits de vot a cada partit a les eleccions de 2012 i 2017 en els diferents valors de l'escala d'identificació nacional subjectiva.

Figura 14. Autobuicació ideològica i suport a tipus de candidatures a les eleccions de 2017.

El primer que cal destacar d'aquests resultats és que entre les eleccions de 2012 i 2017 no hi ha diferències importants en la relació entre identitat nacional i vot, sinó que en el passat es produïa i es continua produint una forta correlació entre les dues coses. Pel que fa a la relació específica, s'observa que el comportament de l'electorat independentista i unionista és perfectament invers, de manera que l'un és el negatiu de l'altre. Així, quan els electors es consideren més espanyols que catalans hi ha una probabilitat ínfima (molt propera a zero) que aquests electors votin per un partit independentista, mentre que la probabilitat que votin unionista és gairebé del 100%, només atenuada per una certa probabilitat que votin sobiranes. En l'altre extrem de l'escala d'identificació (la catalana), el comportament és exactament l'invers: hi ha tota la probabilitat que el vot sigui independentista i cap probabilitat de vot unionista, amb la diferència que, a mesura que la identificació es fa més catalana, la probabilitat de vot sobiranes el 2017 també tendeix a zero.

Font: CIS

Figura 15. Identitat nacional subjectiva i suport a tipus de candidatures a les eleccions de 2012 i 2017.

Aquest fenomen no és estrany en el comportament polític català, i té un correlat també en la relació entre identitat nacional i vot. En aquest sentit, els resultats de la figura mostren que hi ha una relació forta i estadísticament significativa entre identificació nacional subjectiva i preferència de vot. Tenint en compte que la identitat exclusiva espanyola és la de referència, a mesura que els enquestats es mouen en direcció a identitats més catalanes, la probabilitat que votin partits sobiranes o, sobretot, unionistes va disminuint. Finalment, si comparem la relació entre identificació nacional i vot per a les dues eleccions de referència, el gràfic mostra que entre una elecció i l'altra l'únic comportament que ha experimentat alguna variació (tot i que no de gran importància) es troba entre els individus que tenen identitat dual (tant espanyola com catalana): entre els anys 2012 i 2017 ha disminuït una mica la probabilitat que aquests individus votin independentista i ha augmentat la probabilitat que votin unionista.

6 Conclusions

Aquest article ha fet un repàs d'algunes de les principals regularitats empíriques al voltant del comportament electoral de les eleccions del 21 de desembre de 2017. Aquelles eleccions foren excepcionals en les condicions de la seva convocatòria, en ser les primeres i úniques resultants d'una intervenció del Govern de la Generalitat per part del Govern espanyol, que fou seguit d'una dissolució del Parlament de Catalunya i, en conseqüència, una convocatòria de noves eleccions. Per presentar una anàlisi ordenada, l'article ha seguit una estratègia que ha començat per dades agregades i ha anat abaixant la unitat d'observació (passant pels resultats a nivell municipal) fins a acabar en l'anàlisi de dades individuals. En la primera part de l'article s'ha analitzat el context electoral del 21D, que estigué caracteritzat per uns nivells alts de polarització. Així, s'ha mostrat l'evidència d'una forta relació entre les identifications partidistes i l'opinió pública dels catalans sobre el grau de proporcionalitat de les actuacions impulsades pel Govern espanyol en contra del Govern de Catalunya.

La primera conclusió d'aquest article és que, malgrat el context extraordinari, el comportament electoral dels catalans entre les eleccions de 2015 i les de 2017 no ha canviat. De fet, la primera constatació que hem fet en l'article és que, en termes globals, els resultats es mantenen tot i canviar l'ordenació de les forces polítiques

respecte als vots i els escons rebuts, encara que la força guanyadora de les eleccions fou Ciutadans. Aquest fet, però, es deu més a un canvi d'estratègia electoral dels dos principals partits independentistes, que, mentre que el 2015 es van presentar en coalició, el 2017 ho van fer per separat. Tot i aquesta manca de canvi, però, hem vist també que les estimacions de les enquestes preelectorals estigueren envoltades d'una gran incertesa. Així, cap enquesta fou capaç de preveure els resultats que Ciutadans acabaria obtenint. Tanmateix, una bona part d'incertesa es devia a la dificultat de predir el comportament dels electors quan el principal candidat d'una de les forces clau (el president de la Generalitat destituït, Carles Puigdemont, que es presentava per una coalició, Junts per Catalunya, que es podia percebre com a hereva de l'antiga Convergència i Unió) no podia fer campanya electoral físicament al país pel perill de ser detingut i empresonat de forma preventiva, com alguns dels seus consellers.

En tercer lloc, un altre element extraordinari de les eleccions del 21D fou la participació electoral, que augmentà respecte de 2015 fins a nivells històrics en tots els districtes electorals. La valoració de la participació ha permès, però, començar a explorar les causes de la distribució del vot en les eleccions. Per una banda, les dades mostren que hi ha una correlació entre l'augment de la participació i l'augment del vot a Ciutadans. Per l'altra banda, aquest fenomen queda en bona mesura explicat pel fet que la participació augmentà de forma significativa en municipis més poblats, de manera que es pot concloure que una part de l'augment de suport a Ciutadans es deu a electors que en eleccions anteriors s'havien abstingut. Tot i això, entre les files independentistes ERC també ha obtingut un suport significatiu en municipis on la participació ha augmentat, de forma que la correlació entre augment de participació i vot unionista no és perfectament nítida.

Finalment, l'article ha recorregut a dades de caràcter individual (procedents d'enquestes) per tal de fer una anàlisi del comportament electoral dels catalans a partir de dos tipus de factors: sociodemogràfics i polítics. Pel que fa als primers, els resultats mostren que, en termes generals, els votants unionistes tenen més edat i presenten un nivell de domini de la llengua catalana inferior als votants independentistes o sobiranistes. En canvi, no hi ha diferències significatives entre aquests tipus de votants pel que fa a la composició de classe social. Pel que fa als factors polítics, els votants unionistes també se situen, de mitjana, més a la dreta que els votants d'altres opcions. Ara bé, on les diferències dels electorats són més marcades és en la relació entre identificació nacional i vot. Així, les dades indiquen que en el comportament polític dels catalans hi ha una activació màxima de la clivella d'origen relacionada amb la identificació nacional, de manera que hi ha una correspondència molt marcada entre sentir-se espanyol (o més aviat espanyol) i votar unionista, i sentir-se català (o més aviat català) i votar independentista.